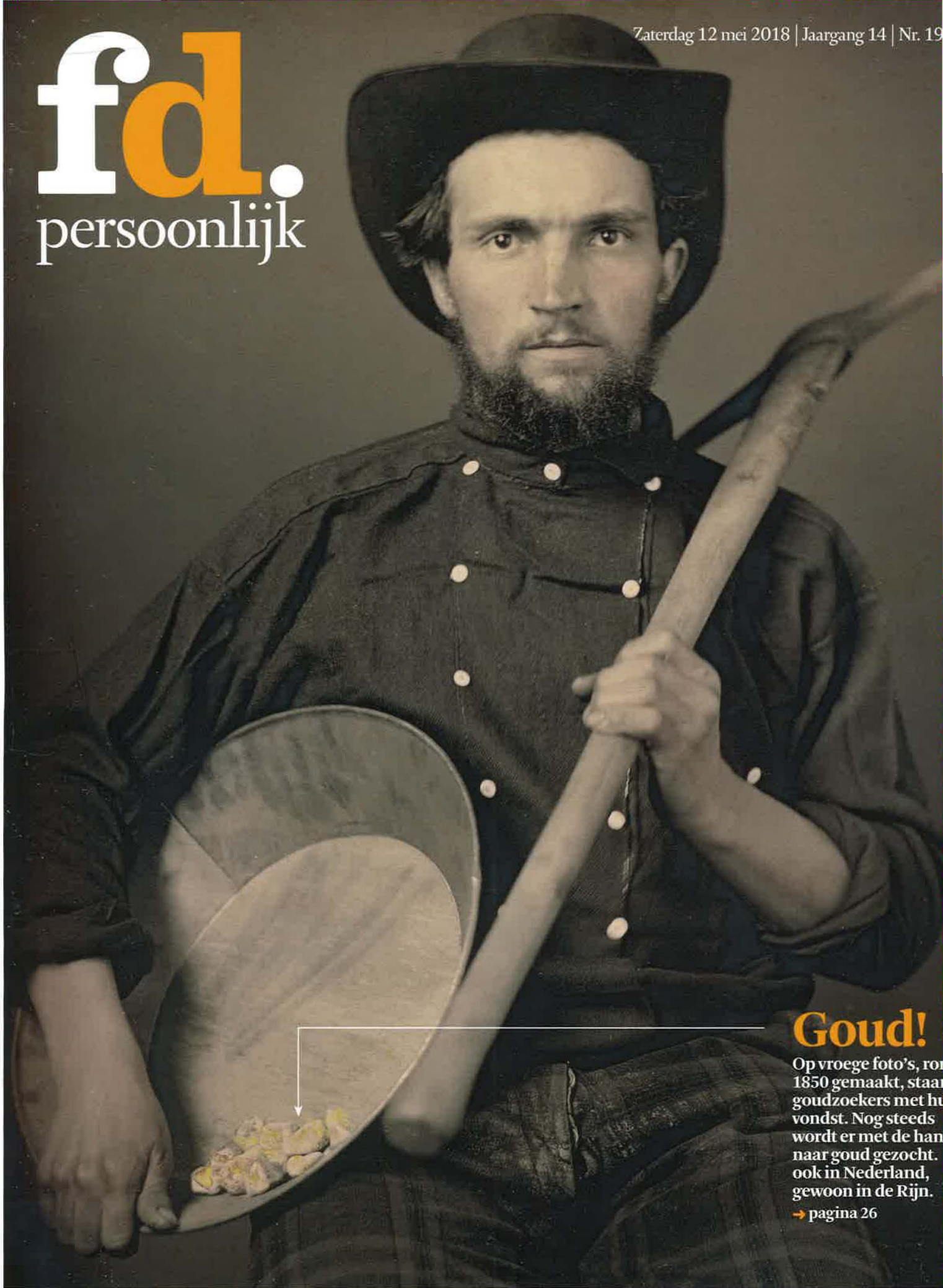

fd.
persoonlijk

Onderweg: Hoe overbrug je het laatste stukje? • Interview Ralph Keuning van Museum de Fundatie

Goud!

Op vroege foto's, rond 1850 gemaakt, staan goudzoekers met hun vondst. Nog steeds wordt er met de hand naar goud gezocht. ook in Nederland, gewoon in de Rijn.

→ pagina 26

GOLD KOOORTS

Op vroege foto's, rond 1850 gemaakt, staan trotse Amerikanen met hun houweel en goudklompjes. Nog steeds zijn er mensen die met de hand rivierslib zeven en wroeten in de aarde, op zoek naar goud. Zelfs in Nederland.

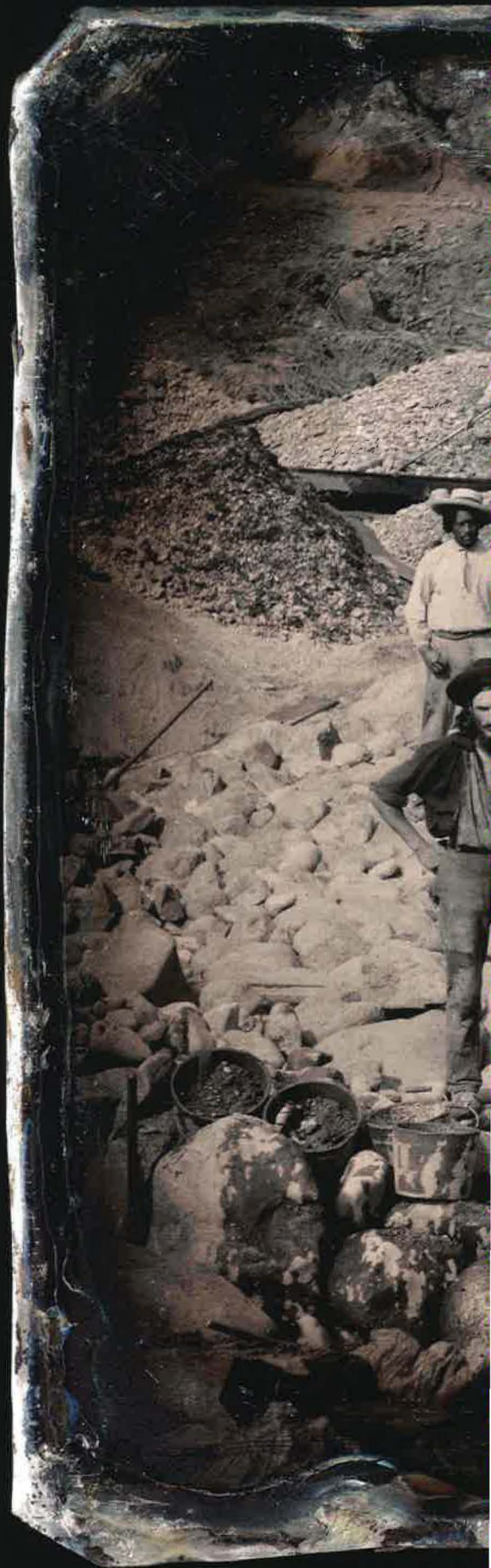
Door Jeroen Groot

V

Rechts: mijnwerkers van Sterrett & Company, circa 1852, fotograaf onbekend. Oorspronkelijke grootte: 10,8 x 14 cm.

oor Frenk Hink uit Noord-Scharwoude is het volstrekt routine. De goudzoeker legt een flinke hoop zand op zijn goudpan, een soort grote metalen schijf, en laat die vervolgens onder water zakken. Met vloeiende, soepele bewegingen schudt hij het zand van de pan af, het water in. In minder dan een minuut blijven er alleen een paar glanzende flinters op de pan over: goud.

Voorzichtig pakt hij vervolgens met zijn vingers die vlokjes edelmetaal van de pan af. Een voor een, en met droge vingers, waarschuwt Hink. Een waterdruppel die van je hand afvalt kan namelijk je pas gevonden goudkorrel meevoeren, terug het water in, en dan ben je hem kwijt.

Merrill
California

**Daniel J. Butler, ca. 1850, foto-
graaf onbekend. Op het klompje
is goudstof aangebracht. Oor-
spronkelijke grootte: 8,3 x 10,8 cm.**

Hink, voor de gelegenheid gekleed in houthakkershemd en met een leren cowboyhoed op, lijdt al 25 jaar aan goudkoorts. De halve aardbol is hij afgereisd, om overal in rivieren te zoeken naar de laatste snippers goud die zijn voorgangers hebben gemist. 'Ik heb er geen cent aan verdiend', zegt de voorzitter van de Dutch Goldpanning Federation met onvervalste Noord-Hollandse tongval. 'Het is puur hobby.'

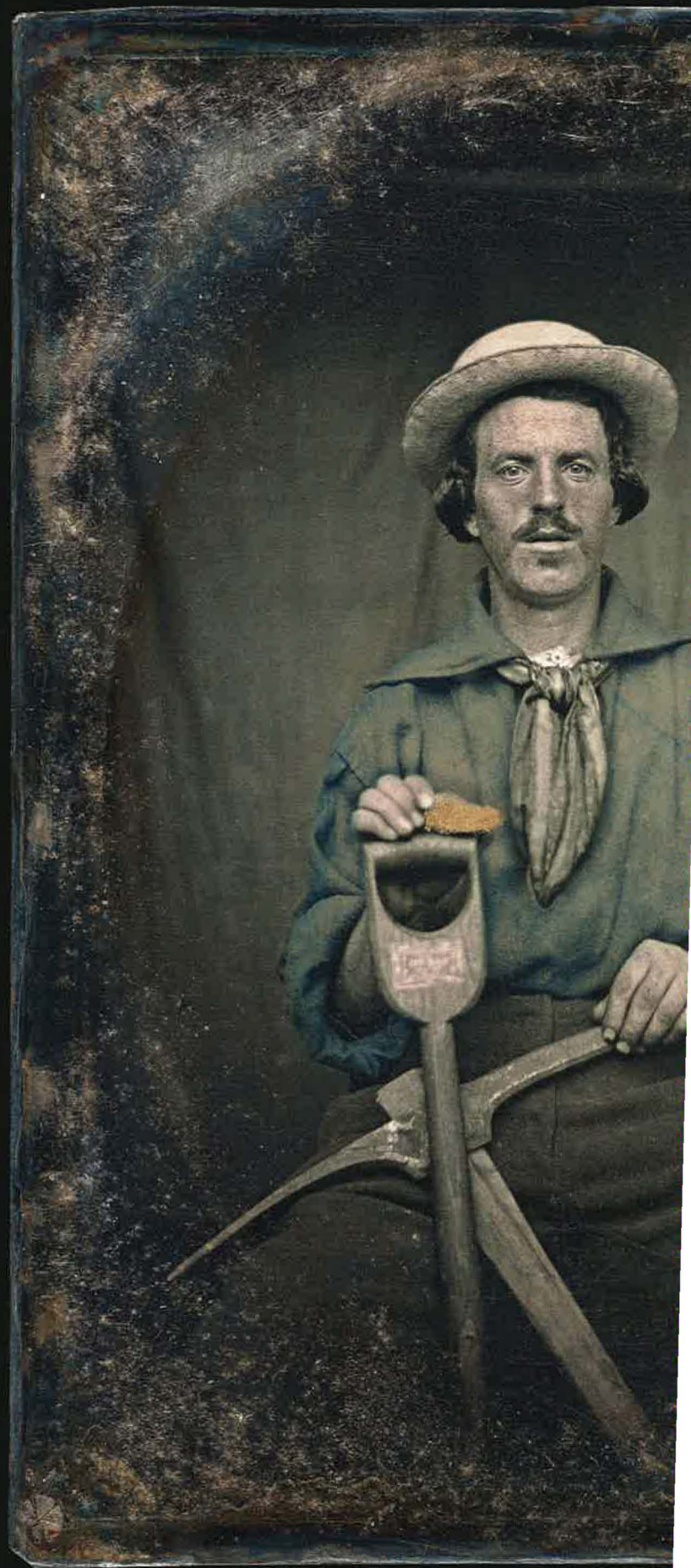
Hink en andere hobbyisten over de hele wereld zoeken tegenwoordig naar goud voor hun plezier. Er worden wedstrijden georganiseerd waarbij de goudzoekers zo snel mogelijk zoveel mogelijk goud uit een hoop zand moeten zien te halen, precies zoals Hink dat demonstreert in zijn tuin in Noord-Scharwoude. Zijn methode is nog altijd dezelfde als die van de goudzoekers uit de 19de eeuw, maar de inzet is totaal anders.

Onvervalste hebzucht

Hink lijdt vooral aan verzamelwoede: zijn huis hangt vol met souvenirs en foto's van zijn reizen, maar zijn gevonden goudvoorraad stelt in gewicht én in euro's niet veel voor. De goudzoekers die alles uit hun handen lieten vallen en in de 19de eeuw naar Californië of de Canadese regio Klondike trokken, waren massaal bevangen door onvervalste hebzucht: zij hoopten snel rijk te worden.

Voor veel van die gelukszoekers, geportretteerd op de foto's in het Amsterdamse fotomuseum Foam,

**In veel landen is de
bevolking zo arm
dat het nog steeds de
moeite loont met de
hand te zoeken**

liep het avontuur niet goed af. De oogst was vaak mager, net als bij de hedendaagse hobbyisten. Maar anders dan bij de hobbyisten waren de offers veel groter. De reis naar de goudgebieden was duur en gevaarlijk, en eenmaal aangekomen vielen de goudzoekers ten prooi aan wetteloosheid en erbarmelijke omstandigheden. Sommigen overleefden het niet, anderen keerden gedesillusioneerd naar huis terug.

Het makkelijk te vinden goud verdween snel uit plaatsen zoals Klondike, waardoor goudwinning een zaak voor grote bedrijven werd. Met enorme graafmachines en ladingen chemicaliën wordt het goud tegenwoordig uit de aardkorst gehaald, met geld van beleggers die hopen dat de goudprijs zal stijgen of in ieder geval niet veel zal dalen.

Maar daarmee is de 'ambachtelijke' goudzoeker nog niet van het toneel verdwenen. In veel ontwikkelingslanden is de bevolking zo arm dat het nog steeds de moeite loont met de hand op zoek te gaan naar goud. 'Artisanal mining' heet deze vaak illegale vorm van mijnbouw in het Engels, wat zich nog het beste laat vertalen als 'ambachtelijke mijnbouw'. Maar achter deze nogal eufemistische term gaat dezelfde ellende schuil die de gold-rush van de 19de eeuw kenmerkte. De arbeidsomstandigheden zijn erbarmelijk, en er vallen regelmatig doden door het instorten van zelfgegraven mijnen.

Als de mijnwerkers al niet eerder bezweken zijn aan kwikdampen. Om goud uit gesteente te halen gebruiken de 'artisans' nog vaak het giftige kwik, met alle gevolgen van dien voor de gezondheid van

79

Goud is een scheikundig element met symbool Au (Latijn: aurum) en atoomnummer 79.

19.620

De soortelijke massa van goud is 19.620 kg/m³. De naam goud ('gold') is afgeleid van het oud-Engelse 'geolo' (geel). Dit werd verbasterd tot 'gold'.

31,1

Voor de goudprijs gebruikt men de eenheid troyounce. Een troyounce is ongeveer 31,1 gram. De prijs wordt berekend in Amerikaanse dollars en bepaald op de goudmarkt.

24

Voor de zuiverheid van goud gebruikt men de eenheid karaat. Zuiver goud is 24 karaat. Voor de meeste doeleinden wordt het gemengd met andere metalen, om het harder te maken.

de goudzoekers en voor het milieu. In de 'officiële' mijnen, die van de grote bedrijven, is het vaak niet veel beter. De verhalen over uitbuiting en mensenrechtenschendingen zijn legio. In Zuid-Afrika breken regelmatig stakingen uit onder mijnbouwers voor betere arbeidsomstandigheden.

Het meeste (bijna 80 procent) van het goud dat in de loop der jaren met zoveel bloed, zweet en tranen is gewonnen is bewerkt tot sieraden. Het is daarom niet verwonderlijk dat er bij juist de luxe juwelenmerken de laatste jaren steeds meer aandacht is voor 'duurzaam' goud. Dat is goud dat uit mijnen komt waar de mensenrechten en het milieu wél aandacht krijgen.

'Ethische' bronnen

Het Zwitserse Chopard bijvoorbeeld kondigde aan dat vanaf juli dit jaar al het goud dat in de sieraden wordt verwerkt uit deze 'ethische' bronnen zal worden gehaald. De praktijk is echter weerbarstig. Ondanks deze goede bedoelingen kregen Chopard en merken zoals Bulgari en Cartier nog niet zo lang geleden forse kritiek van mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch: de bedrijven doen nog steeds te weinig om misstanden tegen te gaan, schreef de organisatie in een rapport.

Behalve in armbanden, kettingen en oorbellen wordt goud tegenwoordig ook toegepast in elektronica en in de ruimtevaart, en de kluisen van centrale banken liggen er nog steeds vol mee.

En die van particulieren. Want niet alleen de mensen die het goud met hun blote handen uit rivieren of stenen proberen te winnen

Om goud uit gesteente te halen wordt vaak het giftige kwik gebruikt, met grote gevolgen voor de gezondheid

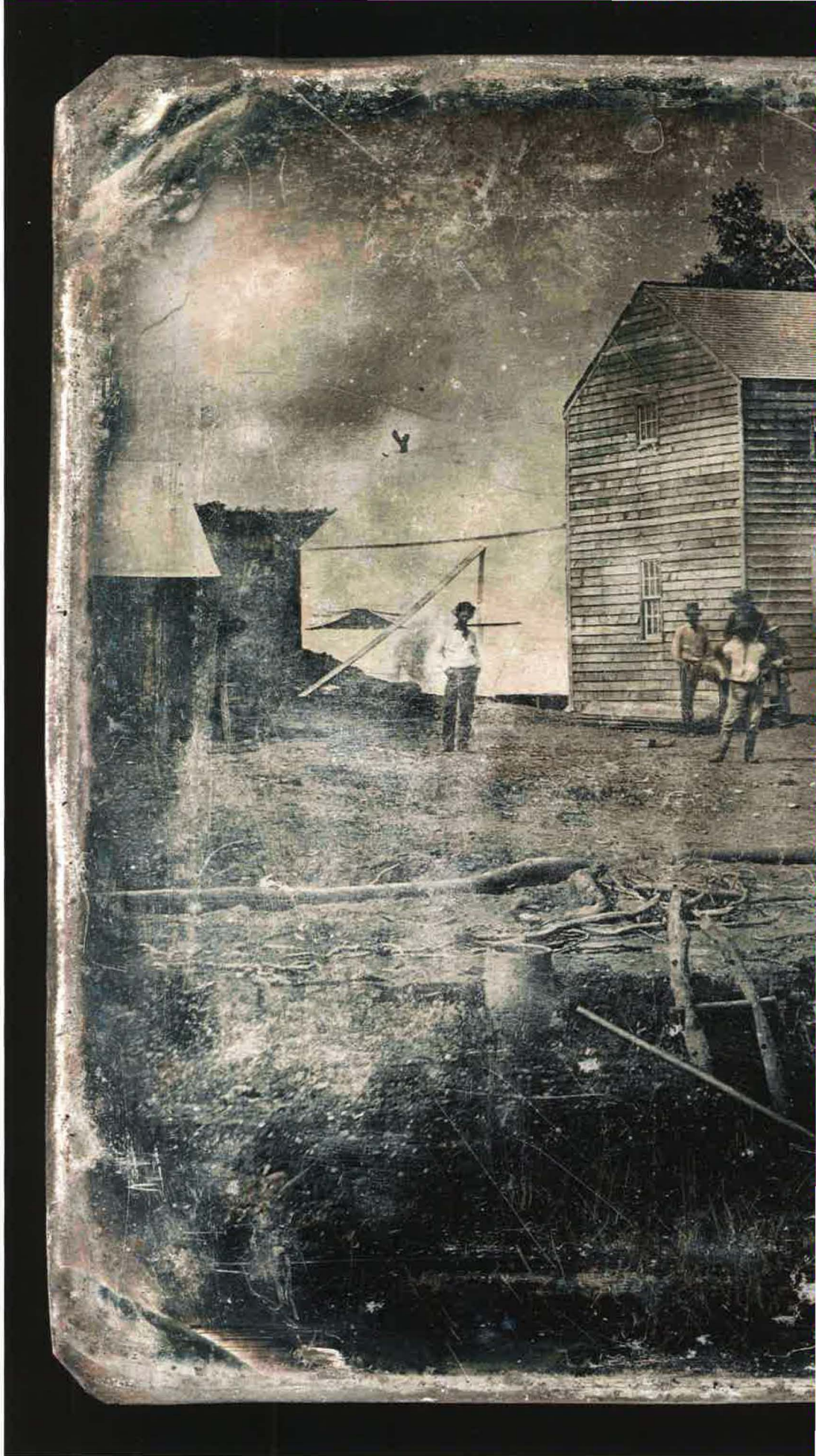
Goud op goud

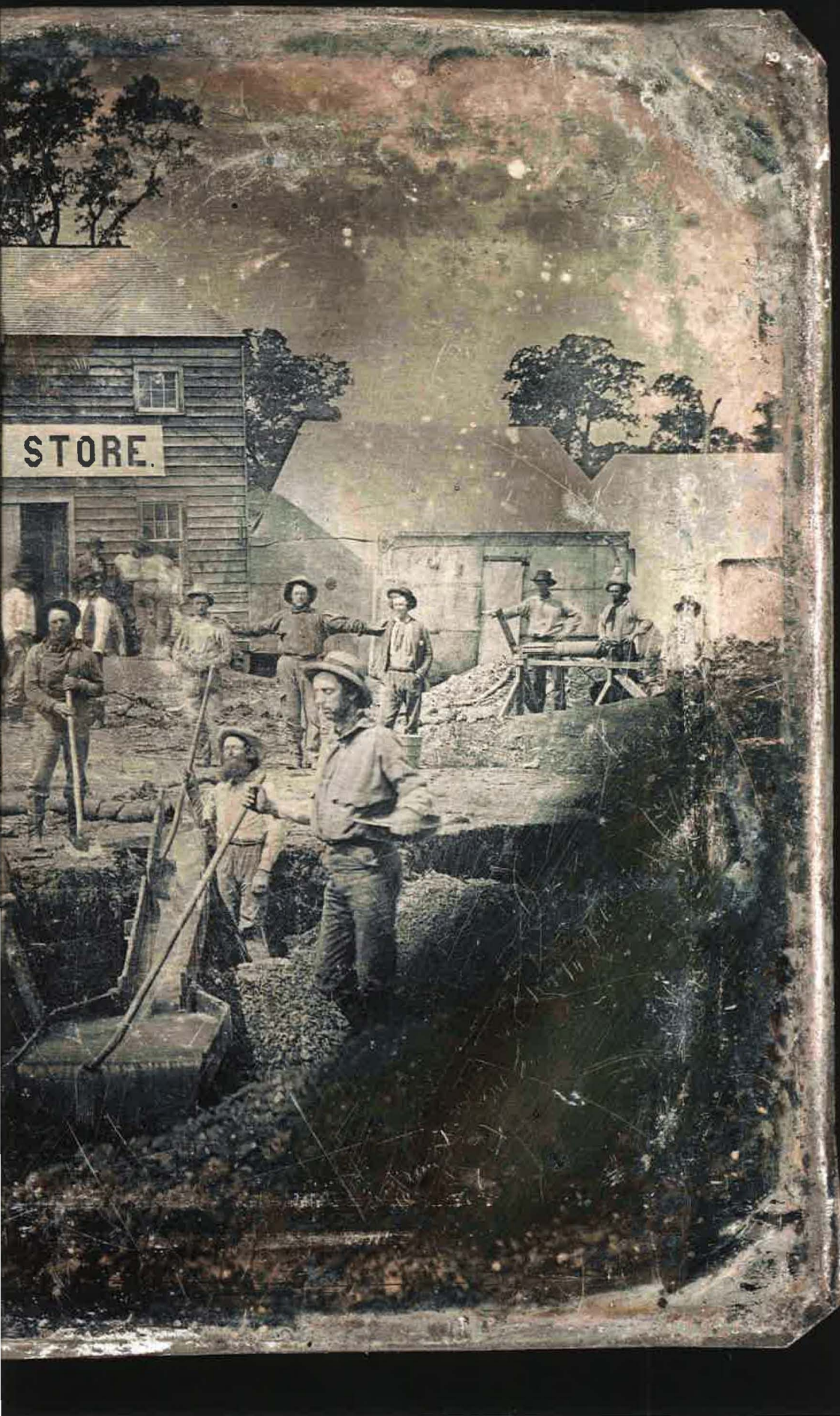
Een gelukkig toeval: de ontdekking van het Amerikaanse goud gaat hand in hand met de opmars van de fotografie. Die begon in 1839, toen Louis-Jacques-Mandé Daguerre (1787-1851) (zie foto) het eerste succesvolle procedé ontwikkelde.

Overal waar hordes goudzoekers oprukten in het westen van Amerika verzezen studiootjes waar je je op zo'n daguerreotype kon laten zetten.

Zelfbewust tonen de mannen hun vondsten, die met wat goudstof extra glimmend werden gemaakt. Een daguerreotype wordt gemaakt op een koperen plaat. Er is er maar een van. Dan loont het om de foto bij te kleuren.

Voor de foto zelf was overigens ook goud nodig. Zonder een goudbad zouden de zilverzouten in de daguerreotypen zwart zijn geworden. Dan waren ze nu verdwenen.

**Mijnwerkers voor hun
provisorische 'bank', circa
1850, fotograaf onbekend.
Oorspronkelijke grootte:
10,8 x 14 cm.**

hebben dezer dagen nog last van de goudkoorts. Die heerst ook bij de goudgelovige particulieren, die bang zijn dat op een dag het hele economische systeem instort en het geld dan niets meer waard is. Een paar goudstaafjes of krugers rands in de kluis moeten dan zo soelaas bieden. Beleggers spelen op die angst door hun geld in goud of afgeleide producten te steken. Daar komt ook de oude beurswildheid vandaan dat de goudprijs omhooggaat als er sprake is van angst en onrust op de financiële markten.

En Frenk Hink? Hij heeft vele vrije uurtjes in zijn hobby gestoken, maar deze vorm van goudkoorts gaat aan hem voorbij. De goudzoeker uit Noord-Holland heeft nog nooit een cent belegd, zegt hij zelf, dus ook niet in goud. De beweging van de goudprijs interesseert Hink weinig. Hij wil nog eens op zijn verzameling, ook uit zeer kleine gouddeeltjes die hij heeft gevonden in het Nederlandse gedeelte van de rivier de Rijn. 'Dat is bijna stof. Dat kún je niet even verkopen.' □

Gold & Silver

t/m 10 juni, Foam, Amsterdam, foam.nl

De historische foto's (dagreotypen en albuminedrukken) uit deze tentoonstelling komen uit de collectie van de National Gallery van Canada.